

Vybrané aktuální otázky přezkumu rozhodčích nálezů

Pavel Horák Omšenie 8. 10. 2018

Otázky promlčení nových žalob věřitelů – s nevykonatelným RN

- Do roku 2009 liberální přístup soudů.
- Po roce 2010 restrikce při výkladu platnosti rozhodčích doložek.
  - Jak interpretovat českou judikaturu z poslední doby (zejména 2017, 2018) k otázkám částečné neplatnosti, korektivu ne/transparentnost, přezkumu v exekuci, advokáta jako appointing authority)?
  - Cesta tam a zase zpátky? Inspirace pro slovenské prostředí?
  - Důsledky?

Otázka k řešení

Jaké jsou důsledky neplatných rozhodčích doložek, je-li na jejich základě vydán rozhodčí nález ukládající povinnost dlužníku plnit, ale dojde z důvodu nedostatku pravomoci rozhodce k zastavení exekuce? Může věřitel uplatnit nárok znovu v soudním řízení, nebo půjde o překážku věci rozhodnuté? Nepůjde-li, může být nárok věřitele promlčen? Jaký je význam usnesení o zastavení exekuce? Jak vykládat § 16 ZRŘ?

Vývoj české zákonné úpravy

- Zákon o rozhodčím řízení ve znění do 31. 3. 2012 v § 7 odst. 1 stanovil, že rozhodčí smlouva může *stanovit způsob, jak počet i osoby rozhodců mají být určeny.*
- Po 1. 4. 2012: rozhodčí smlouva může *stanovit způsob, jak počet i osoby rozhodců mají být určeny. Rozhodce může být určen i stranami dohodnutou osobou nebo způsobem uvedeným v pravidlech pro rozhodčí řízení podle § 19 odst. 4.*

Vývoj judikaturní restrikce

1. Do roku 2009 liberální přístup soudů – NS ze dne 21. 7. 2009, sp. zn. 32 Cdo 2312/2007
2. Restrikce od publikace - Vrchní soud v Praze ze dne 28. 5. 2009, sp. zn. 12 Cmo 496/2008, uveřejněné pod **R 45/2010**
3. Poté NS sjednotil rozhodnutím velkého senátu OOK ze dne 11. 5. 2011, sp. zn. 31 Cdo 1945/2010, uveřejněné pod **R 121/2011**

Judikaturní limity platnosti rozhodčích doložek

R 45/2010 a R 121/2011:

1. Dohoda buď o **ad hoc rozhodci** nebo o **stálém rozhodčím soudu**, který je zřízen na základě zákona.
2. Rozhodce ad hoc - vždy fyzická osoba, může být přímo v rozhodčí smlouvě tento rozhodce či rozhodci uvedeni x případně může rozhodčí smlouva stanovit **způsob, jak počet i osoby rozhodců mají být určeny.**
3. Stanovením způsobu určení rozhodce - jen určení takového způsobu, který **nezáleží jen na vůli jedné strany.**
4. Výběr rozhodce a stanovení pravidel rozhodčího řízení PO, která není stálým rozhodčím soudem zřízeným na základě zákona, a odkazuje na touto osobou stanovené **statuty a řády** ke jmenování a výběru rozhodců, jakož i **způsobu vedení rozhodčího řízení = neplatnost § 39 ObčZ 1964.**

Judikaturní limity platnosti rozhodčích doložek

31 Cdo 958/2012 (R 92/2013): rozšíření posuzování neplatnosti rozhodčích doložek do exekučních poměrů

- rozhodčí nález **není způsobilým exekučním titulem**, podle něhož by mohla být nařízena exekuce (byl-li rozhodce určen odkazem na „rozhodčí řád“ vydaný právnickou osobou, která není stálým rozhodčím soudem, rozhodce určený na základě absolutně neplatné rozhodčí doložky - § 39 obč. zák.- neměl k vydání rozhodčího nálezu pravomoc - **zastavení exekuce**)

Ústavní soud – limit *transparentnosti*

- ze dne 1. 11. 2011, sp. zn. II. ÚS 2164/10, ze dne 10. 1. 2013, sp. zn. IV. ÚS 3779/11:

Rozhodce musí být určen podle transparentních pravidel

Definice transparentnosti (?) prvky

- určitosti,
- předvídatelnosti,
- individualizace osoby rozhodce
- nemožnosti jedné ze stran určit bez dohody obsah smlouvy.

Obecné soudy – další restrikce

Obecné soudy následně rozvíjely důvod neplatnosti pro netransparentnost:

- rozhodce měl jmenovat **předseda dozorčí rady** právnické osoby, která není stálým rozhodčím soudem zřízeným na základě zákona (NS 23 Cdo 1112/2013)
- rozhodce měl být určen **advokátem ze Seznamu rozhodců** vedeného tímto advokátem. Tento advokát byl oprávněn rozhodcem určit i sám sebe. Pro rozhodčí řízení měla být závazná tzv. Rozhodčí pravidla (NS 21 Cdo 174/2014)

Důsledky judikatury

Ze závěrů judikatury ke starší právní úpravě vyplývá:

1. rozhodce nemohla určit **právnická osoba**, která není stálým rozhodčím soudem
2. rozhodce nemohl určit ani **zástupce takové právnické osoby**
3. rozhodce nemohla určit ani **fyzická osoba ze seznamu rozhodců**, jestliže takový seznam tato fyzická osoba vedla

Důsledky judikatury

Platí-li tedy závěry ve výše citovaných rozhodnutích, byla by podle právní úpravy účinné do 1. 4. 2012

Potom z hlediska appointing authority

platnou byla zřejmě **jenom** taková rozhodčí smlouva, kdy **rozhodce** podle dohody stran **určí stálý rozhodčí soud**.

Důsledky judikatury

Otázkou je, jestli by platnou podle této judikatury byla rozhodčí smlouva, kdy se strany dohodnou, že **rozhodce** (jakéhokoli) pro jejich spor jim **určí fyzická osoba** JUDr. A. B. (**aniž by zde byl nějaký, jí vedený, seznam rozhodců**, z nichž by rozhodce vybírala).

X srov. NS 20 Cdo 1330/2016

20 Cdo 1330/2016

Byl-li v režimu ustanovení § 7 odst. 1 věty druhé zákona č. 216/1994 Sb., ve znění účinném **od 1. 4. 2012**, rozhodčí smlouvou povolán jmenovitě určený rozhodce (fyzická osoba) nejen k rozhodnutí sporu, nýbrž i k případnému určení jiného rozhodce za sebe, pak **tímto původně určeným rozhodcem vydaný rozhodčí nález nelze posuzovat jako vydaný někým, kdo k tomu neměl pravomoc.**

20 Cdo 1330/2016 x 21 Cdo 174/2014

21 Cdo 174/2014: rozhodce vybrán z určitého seznamu rozhodců, který byl stranám předem znám. Advokát mohl určit jako rozhodce i sebe, což učinil. Zde absolutně neplatné.

20 Cdo 1330/2016: Advokát mohl odmítnout a určit někoho jiného, což neučinil. Zde platné.

Co částečná neplatnost?

Částečná neplatnost?

- **Podle judikatury NE**
- Přijetí názoru o částečné neplatnosti ujednání o určení rozhodců (§ 41 obč. zák.) by vnášelo nejistotu do právních vztahů účastníků rozhodčího řízení, neboť vykonatelnost rozhodčího nálezu nebo usnesení by závisela na tom, který z rozhodců ad hoc o majetkovém sporu rozhodne (33 Cdo 2504/2014, 29 ICdo 18/2012, 33 Cdo 2505/2014, 21 Cdo 4529/2014, 33 Cdo 68/2014, 29 ICdo 27/2012)

Vývoj judikatury k úpravě po 1. 4. 2012

NS 26 Cdo 3662/2014 :

1. Výběr rozhodce, který by provedla třetí osoba, jež není nestranná a nezávislá, *nelze považovat za transparentní*

2. **Použije se judikatura k úpravě před 1. 4. 2012?**

podle rozhodnutí ANO

NS 26 Cdo 3662/2014

NS 26 Cdo 3662/2014 ale zdůrazňuje také:

Vybraná **třetí osoba** by měla být na stranách sporu zcela **nezávislá**, neboť jen tak může být zajištěn princip rovnosti stran.

Pro posouzení **nezávislosti a nestrannosti třetí osoby** pověřené určením rozhodce se uplatní **stejná pravidla** jako pro **nezávislost a nestrannost rozhodců** (závislost materiální, zájem na výsledku projednávání sporu).

26 Cdo 3662/2014 – arbitrážní centra

Obvykle právnické osoby, které

- a) nejsou stálými rozhodčími soudy,
- b) zabývají se organizováním rozhodčího řízení ad hoc,
- c) mají z této činnosti ekonomický prospěch,
- d) jako rozhodce jmenují opakovaně osoby, s nimiž mají dlouhodobé vztahy a poskytují jim při jejich rozhodovací činnosti servis,
- e) obvykle jsou přitom navázány na podnikatele (jejich právní zástupce), kteří jim fakticky dávají práci tím, že do svých smluv začleňují rozhodčí doložky, v nichž pověřují rovněž opakovaně tuto právnickou osobu výběrem rozhodce.

Transparentnost?

Ústavní soud v korektivu transparentnosti vnímá prvky

- určitosti,
- předvídatelnosti,
- individualizace osoby rozhodce
- nemožnosti jedné ze stran určit bez dohody obsah smlouvy.

Nelze přitom považovat za šťastné, když takový korektiv, bez jeho odrazu v kategoriích jednoduchého (podústavního) práva, aplikují obecné soudy.

Jaké jsou korektivy „jednoduchého“ práva

1. Obecné kategorie soukromého práva

2. Zákon o rozhodčím řízení

Ad 1) obecné kategorie soukromého práva (např. určitost, nemožnost stran bez dohody dotvářet obsah smlouvy). V případě spotřebitelských i regulace ochrany spotřebitele x Po 1. 4. 2012 v případě spotřebitelských smluv musela podle § 3 odst. 5 písm. a) ZRŘ rozhodčí doložka obsahovat pravdivé, přesné a úplné informace o rozhodci nebo o tom, že rozhoduje stálý rozhodčí soud. Tedy nikoli o osobě určující rozhodce, ale přímo o rozhodci samotném.

Limity neplatnosti podle ZRŘ?

Ad 2) rozhodným kritériem - **nezávislost a nestrannost,**

pro takové posuzování nestrannosti či nezávislosti třetích osob určujících rozhodce bude aplikovatelná judikatura k nestrannosti či nezávislosti rozhodců.

Byť ze zákona o rozhodčím řízení, ani ve znění po 1. 4. 2012, **požadavek nestrannosti a nezávislosti osob určujících rozhodce, vlastní samotným rozhodcům, přímo nevyplývá. Lze ale dovodit.**

A. J. Bělohávek k tomu dovozuje, že **absence nezávislosti třetího subjektu** pověřeného jmenováním (určením) rozhodců **zpochybňuje nezávislost a nepodjatost samotného rozhodce** (rozhodců). Srov. i závěry 26 Cdo 3662/2014

Judikatura k nezávislosti a nestrannosti

23 Cdo 3150/2012: **Princip** nezávislého a nestranného rozhodování, jež je určující pro rozhodování **soudců**, se uplatní i pro rozhodování rozhodců; k vyloučení rozhodce z projednání a rozhodnutí věci může dojít teprve tehdy, když je evidentní, že jeho **vztah k dané věci, účastníkům nebo jejich zástupcům**, dosahuje takové **povahy a intenzity**, že i přes zákonem stanovené povinnosti **nebude schopen nezávisle a nestranně rozhodovat.**

Judikatura k nezávislosti a nestrannosti

23 Cdo 3150/2012: Typicky jde o případy, kdy je rozhodce současně na straně účastníka řízení či svědka, resp. když by řízením či jeho výsledkem mohl být dotčen na svých právech; shodně to platí, má-li k účastníkům řízení příbuzenský, přátelský nebo zjevně nepřátelský vztah, příp. **vztah ekonomické závislosti**.

Co opakované jmenování rozhodce?

Judikatura k nezávislosti a nestrannosti

20 Cdo 4022/2017, ze dne 23. 1. 2018:

Opakovanost zápisu totožných jmen do rozhodčích smluv **ekonomickou závislost** ještě **nedokládá**.

Není-li tvrzeno **žádného jeho osobního vztahu** k dané věci, účastníkům nebo jejich zástupcům – věc projednat a rozhodnout.

Možnou podjatost, tj. nedostatek objektivní nezávislosti (nebo též objektivní nestrannosti), je nutné vždy chápat ve spojení s **konkrétními okolnostmi** dané věci. **Může představovat jen vyloučení rozhodce** (§ 8 odst. 1 ZRR).

Judikatura k nezávislosti a nestrannosti

Vyloučený rozhodce: rozhodce např. současně působí jako **zaměstnanec** jedné ze stran rozhodčí smlouvy, jako **obchodní partner**, potažmo jako **kolega v zaměstnaneckém či obdobném poměru**

X nelze jej tedy **spatřovat jen** v tom, že rozhodci vzhledem ke každé jím vyřízené věci vzniká **nárok na odměnu** (srov. stálé rozhodčí soudy, jež mohou strany sporu do rozhodčích doložek navrhnout opakovaně)

X 26 Cdo 3662/2014 arbitrážní centra: jako rozhodce jmenují opakovaně osoby, s nimiž mají dlouhodobé vztahy a poskytují jim při jejich rozhodovací činnosti servis,

Přezkum v exekuci

Přezkum vychází z 31 Cdo 958/2012, R 92/2013).

Podle pravidla: **Zákon o rozhodčím řízení nevyklučuje**, aby otázka nedostatku pravomoci rozhodce z důvodu, že se jeho výběr neuskutečnil podle transparentních pravidel, byla zkoumána i v exekučním řízení, a to i **bez zřetele k tomu**, že povinný v rozhodčím řízení neexistencí rozhodčí smlouvy **nenamítal**.

Přezkum v exekuci

- 20 Cdo 3194/2016 Zákon o rozhodčím řízení ve znění účinném **od 1. 4. 2012 tedy i nadále nevylučuje**, aby otázka nedostatku pravomoci rozhodce z důvodu, že se jeho výběr neuskutečnil podle transparentních pravidel, byla **zkoumána i v exekučním řízení**.
- 20 Cdo 5754/2015: I v případě, že rozhodčí nález **vydal stálý rozhodčí soud**, je exekuční soud oprávněn zkoumat jeho obsazení z hlediska **transparentnosti** výběru rozhodců.
- 30 Cdo 5414/2014: Exekuční soud je v rámci exekučního řízení **povinen zkoumat** pravomoc rozhodce vydat exekuční titul a v případě, že nedostatek pravomoci (byť i dodatečně) zjistí, exekuci **zastaví bez ohledu na povahu vztahu účastníků (tedy zda se jedná o vztah ze spotřebitelské smlouvy či nikoli)**.

Přezkum v exekuci

- Ale 30 Cdo 3712/2012 : V případě rozhodčích nálezů **nepřísluší** exekučnímu soudu přezkoumávat, zda smlouva o spotřebitelském úvěru, resp. **rozhodčí smlouva** neobsahuje ujednání, které by způsobilo významnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran v neprospěch spotřebitele.
- 20 Cdo 4022/2017: Není obhajitelný závěr** soudu prvního stupně, pakliže – s odkazem na usnesení Nejvyššího sp. zn. 30 Cdo 3712/2012 – **dovodil, že exekuční soud v řízení o zastavení exekuce nemůže přezkoumávat**, zda rozhodčí smlouva neobsahuje ujednání, které by způsobilo významnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran v neprospěch spotřebitele, a ani nemůže z těchto důvodů exekuci zastavit.

20 Cdo 4022/2017

Ostatně **zákon o rozhodčím řízení** v období od 1. 4. 2012 do 30. 11. 2016 výslovně **umožňoval**, aby exekuční soud co do nálezů ve věcech ze spotřebitelských smluv naopak platnost rozhodčí smlouvy **přezkoumával**, jmenovitě z pohledu ujednání, které by způsobovalo významnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran v neprospěch spotř.

20 Cdo 4022/2017- relativizace možností přezkumu?

Zákon o rozhodčím řízení a jím předznamenanou ochranu v předjímaném občanskoprávním sporném řízení nelze obcházet v představě, že lze ochranu nalézt v následném řízení exekučním; pakliže se tak má – až zde – stát, pak **jen tehdy, je-li nezbytné zasáhnout z pozic argumentačně mimořádně silných (především ústavněprávních)**, tj. měl-li by být vykonán rozhodčí nález, který je svým obsahem v kolizi se základními principy demokratického právního řádu.

20 Cdo 4022/2017

Ale - rozhodnutí současně odkazuje na usnesení ze dne 28. 2. 2017, sp. zn. **20 Cdo 1387/2016**, v němž Nejvyšší soud vyslovil názor, že pro závěr, zda je úvěrová smlouva neplatná (a proto je neplatná i rozhodčí smlouva) „je třeba zkoumat, za jakých okolností byla uzavřena, a to za pomoci kritérií judikaturou Nejvyššího soudu vytýčených ve vztahu ke smluvní pokutě, úrokům, zajištění pohledávky apod.“

Může věřitel „nově“ zažalovat pohledávku u soudu?

1. Nejde o překážku věci rozhoduté (NS 23 Cdo 4460/2014)
2. Může být pohledávka promlčena? Staví se promlčení? Původně literatura:
  - a) § 14 a § 23 ZRŘ, rozhodčí řízení neskončilo, mělo by skončit vyslovením nedostatku pravomoci rozhodce podle § 15 ZRŘ
  - b) došlo ke stavění promlčecí doby podle starší úpravy soukromého práva § 112 obč. zák., event. § 403 obch. zák.
  - c) námitka promlčení může představovat výkon práva v rozporu s dobrými mravy

NS 23 ICdo 19/2015

NS 23 ICdo 19/2015, ze dne 1. 6. 2016:

Podle ustanovení § 403 odst. 1 obch. zák. promlčecí doba neběží **bez ohledu** na to, zda bylo rozhodčí řízení zahájeno na základě **platné či neplatné** rozhodčí doložky.

Ani právní úprava účinná od 1. ledna 2014, neváže stavení promlčecí lhůty na platnost rozhodčí doložky (srov. § 648 o. z. ve spojení s § 3017).

29 ICdo 41/2014, z 30. 6. 2016

Dokud exekuční soud v exekučním řízení, případně insolvenční soud v incidenčním sporu **neurčí** (neuveče v důvodech svého rozhodnutí), že rozhodčí nález **nemá žádné právní účinky**, jelikož byl vydán mimo rámec pravomoci rozhodce, je nutno posuzovat promlčení nároků z něj plynoucích **jako u** rozhodčího **nálezu**, jenž takovou **vadou netrpí**.

29 ICdo 41/2014, z 30. 6. 2016

Je-li závěr, že rozhodčí nález **nemá žádné právní účinky**, jelikož byl vydán mimo rámec pravomoci rozhodce, přijat soudem v **exekučním řízení**, případně insolvenčním soudem v incidenčním sporu o pravost nebo výši věřitelovy pohledávky, **aniž byl** takový rozhodčí nález formálně **zrušen**, **nemůže mít** při takovém postupu (co do otázky promlčení nároku) **méně práv, než** kolik by se mu jich dostalo, kdyby byl rozhodčí nález **odklizen (pro nedostatek pravomoci rozhodce) soudem v řízení vedeném podle úpravy obsažené v zákoně č. 216/1994 Sb.**

X Ústavní soud

Usnesení ze dne 25. října 2016, IV. ÚS 2524/16:

...právo je promlčeno; vzhledem k okolnostem daného případu nedošlo ke stavění čtyřleté promlčecí doby...

Další otázky

- Zůstávají účinky zahájení rozhodčího řízení zachovány, pokud věřitel podá žalobu u soudu do 30 dnů od právní moci usnesení o zastavení exekuce?

§ 16 ZRŘ a výklad 29 ICdo 41/2014

Procesní analogie (není zakázána, ale je nežádoucí) – zastavení exekuce a zastavení rozhodčího řízení?

Další otázky

- Jak nahlížet na situaci, kdy k zastavení exekuce dojde až po podání nové žaloby?
- Jak nahlížet na situace, je-li podána nová žaloba např. 5 let po vydání RN, aniž by proběhlo exekuční řízení a došlo tedy k event. zastavení exekuce?

Soud posoudí platnost rozh. doložky a buď zastaví nebo projedná?

Možný výklad

Po 1. 4. 2012 došlo ke změně v případě **spotřebitelských smluv**, v nichž musí podle § 3 odst. 5 písm. a) rozhodčí doložka obsahovat pravdivé, přesné a úplné informace o rozhodci nebo o tom, že rozhoduje stálý rozhodčí soud. Tedy nikoli o osobě určující rozhodce, ale přímo o rozhodci samotném. **Po 1. 12. 2016** nová úprava zákona o spotř. úvěru – zákaz spotřebitelských rozhodčích doložek

X

Mezi podnikateli osobně neshledávám důvod k větším restrikcím x korektiv nezávislosti a nestrannosti.